

УДК 349.6:504.4

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2023-3-7>

ІНСТИТУЦІЙНА СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДИТИНОЮ ПРАВА НА БЕЗПЕЧНІ УМОВИ ЖИТТЯ

Наливайко Лариса Романівна,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений юрист України,

проректор,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,

проспект Гагаріна, 26, Дніпро, 49005, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7696-4223>

***Анотація.** Стаття присвячена питанням інституційної системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя. У статті звертається увага на те, що важливі завдання щодо адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя відіграє інституційна система органів, які здійснюють захист прав дітей в нашій державі та забезпечують їх безпечні умови для життя. Автором підкреслюється, що до кола цих суб'єктів можна віднести органи державної влади різних рівнів, органи місцевого самоврядування, спеціально створенні інституції, які забезпечують реалізацію дитиною права на безпечні умови життя. Важливу роль в цій сфері відіграють міжнародні організації, інститути громадянського суспільства. Всі ці суб'єкти виконують різні функції і мають різні завдання у сфері захисту прав дітей, припиненню правопорушень відносно дітей, забезпечують реалізацію дитини прав на безпечні умови життя. Вказаних суб'єктів поділено на суб'єктів загальної, спеціальної та допоміжної компетенції. Звертається увага на те, що, значна кількість суб'єктів, які здійснюють адміністративно-правове забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя обумовлює потреби у налагодженій взаємодії і координації діяльності, ефективному розподілу повноважень і сфер відповідальності. Вказується на необхідність здійснення єдності реалізації цими суб'єктами державної політики щодо прав дитини на безпечні умови життя. Вказується на доцільність встановлення відповідальності уповноважених суб'єктів, що займаються охороною дитинства та захистом прав дітей. Звертається увага на те, що організаційно-структурна побудова суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя потребує удосконалення у напрямку систематизації законодавства, що регулює діяльність цих суб'єктів та чіткого розподілу повноважень між відповідними суб'єктами.*

***Ключові слова:** суб'єкти, публічна влада, адміністративно-правове забезпечення, права дитини, безпека, безпечні умови життя.*

Nalyvaiko Larysa. INSTITUTIONAL SYSTEM OF SUBJECTS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL ENSURING THE IMPLEMENTATION OF CHILDREN'S RIGHT TO SAFE LIVING CONDITIONS

***Abstract.** The article is devoted to the issues of the institutional system of subjects of administrative and legal provision of the child's right to safe living conditions. The article draws attention to the fact that the institutional system of bodies that protect the rights of children in our country and provide them with safe living conditions plays an important role in the administrative and legal provision of the child's right to safe living conditions. The author emphasizes that the circle of these subjects includes state authorities of various levels, local self-government bodies, specially created institutions that ensure the realization of the child's right to safe living conditions. International organizations and institutions of civil society play an important role in this area. All these subjects perform different functions and have different tasks in the field of protection of children's rights, termination of offenses against children, ensure children's rights to safe living conditions. The specified subjects are divided into subjects of general, special and auxiliary competence. Attention is drawn to the fact that a significant number of entities that provide administrative and legal support for the child's right to safe living conditions determines the need for well-established interaction and coordination of activities, effective distribution of powers and spheres of responsibility. It is pointed out the need for unity in the implementation of*

the state policy by these subjects regarding the rights of the child to safe living conditions. It is pointed out the expediency of establishing the responsibility of the authorized entities involved in the protection of childhood and the protection of children's rights. Attention is drawn to the fact that the organizational and structural construction of the subjects of administrative and legal support for the child's realization of the right to safe living conditions needs improvement in the direction of systematization of the legislation regulating the activities of these subjects and a clear distribution of powers between the relevant subjects.

Key words: *subjects, public authority, administrative and legal support, child rights, safety, safe living conditions.*

Вступ. Сфера створення для дітей безпечних умов життя визнається важливою умовою функціонування соціальної держави. Поряд з цим умови війни, соціально-економічні виклики, з якими зіткнулася наша держава обумовлюють значні труднощі у забезпечення реалізацію дітьми прав на безпечні умови життя.

За даними Національної соціальної сервісної служби України у період з 24 лютого 2022 року по 1 квітня 2023 року регіональні служби у справах дітей виявили 8512 дітей, які з тих чи інших причин залишилися без батьківського піклування в умовах воєнного часу. З них 1476 дітей стали сиротами у зв'язку з обставинами військової агресії РФ проти України [1]. Згідно з офіційними даними ювенальних прокурорів, внаслідок повномасштабної агресії РФ загинуло 484 дитини, 992 – поранено. Понад 19500 дітей були примусово депортовані російськими окупантами. 371 з них вдалося повернути в Україну. Ці цифри не остаточні – вони не включають дані з тимчасово окупованих територій, також збір інформації та доказів ускладнений у місцях ведення активних бойових дій [2].

Подібний стан справ потребує консолідованих зусиль держави і органів публічної влади, інститутів громадянського суспільства, міжнародних організацій у напрямку вироблення ефективних заходів подолання негативної ситуації, яка пов'язана із порушенням прав дітей, відсутністю безпекового середовища як в державі, так і у кожній родині, загроз фізичного знищення дітей, що обумовлені військовим станом в нашій державі.

Першим кроком у цьому напрямку має стати глибокий аналіз існуючих проблем та формулювання шляхів їх вирішення. Постійні зміни в структурі органів публічної влади, що займаються проблемами адміністративно-

правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя, недосконалість чинного законодавства, яке регулює їх діяльність, поява нових викликів у сфері захисту прав дітей, зумовлюють потребу наукового аналізу системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя.

Питанням правового захисту прав дітей в різні періоди займалося чимало вчених різних галузей правової науки. Серед яких можна виділити праці таких, як І.В. Волошина [3], А.М. Гришук [4], Н.В. Коломоєць [5], Л.О. Кожура [6], Е.В. Костіна [7], О.О. Навроцький [8], В.О. Закриницька [9], А.В. Пшенична [10], Р.М. Опацький [11], В.С. Тарасенко [12] та інші. Поряд з цим окремої уваги питанням суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя не приділялося.

Метою статті є висвітлення системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя.

Матеріали та методи. Методологічним підґрунтям дослідження стали загальнофілософські підходи, загальнонаукові та власні методи правознавства. За допомогою діалектичного підходу визначено ефективність суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя, враховуючи різноманітні внутрішні та зовнішні чинники. Системний метод застосовано для встановлення умов налагодження взаємодії і координації діяльності суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя. Завдяки комунікативному методу розкривається значимість взаємодії і координації діяльності суб'єктів адміністративно-право-

вого забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя. Використання методу класифікації надало можливість встановити елементи системи адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя. Логічний метод застосовувався під час обґрунтування та аргументації тих чи інших авторських позицій. Формально-догматичний метод став основою для аналізу нормативно-правових актів у сфері функціонування суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя. Нормативну основу дослідження склали Закони України (зокрема, Закон України № 4572-VI «Про Кабінет Міністрів України» від 27.02.2014 р., «Про охорону дитинства» від 26.01.2001 р., «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р., «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23.12.1997 р. та ін.), підзаконні акти (Наказ Офісу Генерального прокурора «Про особливості виконання функцій прокуратури з питань захисту інтересів дітей та протидії насильству» від 04.11.2020 р.). Емпіричну основу дослідження становлять інформаційно-довідкові видання та статистичні матеріали.

Результати. Важливі завдання щодо адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя відіграє інституційна система органів, які здійснюють захист прав дітей в нашій державі. До кола цих суб'єктів відносяться органи державної влади різних рівнів, органи місцевого самоврядування, спеціально створенні інституції, які забезпечують реалізацію дитиною права на безпечні умови життя. Важливу роль в цій сфері відіграють міжнародні організації, інститути громадянського суспільства, волонтери та громадяни. Всі ці суб'єкти виконують різні функції і мають різні завдання у сфері захисту прав дітей, припиненню правопорушень відносно дітей, забезпеченню реалізацію дітьми прав на безпечні умови життя. Відповідно обсяг повноважень, права та обов'язки цих суб'єктів, характер та зміст повноважень будуть різними.

Можна вести мову про те, що інституційна складова адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя буде мати внутрішню організаційну форму, горизонтальні та вертикальні взаємозв'язки. В цілому складатися із суб'єктів загальної компетенції, для яких здійснення адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя не є основною функцією. Наступну групу суб'єктів складають суб'єкти спеціальної компетенції, для яких здійснення адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя є основною функцією їхньої діяльності. І до останньої групи можна віднести суб'єктів додаткової компетенції, для яких здійснення адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя є однією із суміжних функцій.

До суб'єктів загальної компетенції, які здійснюють адміністративно-правове забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя можна віднести: Президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, а також центральні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. Верховна Рада України, Президент України та Кабінет Міністрів України [13] вирішують питання здійснення нормативно-правового регулювання у сфері охорони дитинства, захисту прав дітей, адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя, приймають стратегічні документи, пов'язані із формуванням державної політики у сфері захисту прав дитини. Так, проведення державної політики щодо охорони дитинства, розробку і здійснення цільових загальнодержавних програм соціального захисту та поліпшення становища дітей, підтримки сімей з дітьми, координацію діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади у цій сфері забезпечує Кабінет Міністрів України. Щорічно Кабінет Міністрів України звітує Верховній Раді України про стан демографічної ситуації в Україні, становище дітей та тенденції його змін у ході

впроваджених соціально-економічних перетворень [14].

Наприклад, такі центральні органи виконавчої влади, як Міністерство охорони здоров'я, Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій та деякі інші проводять у життя державну політику у сфері охорони та захисту дітей, адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя, вирішують інші питання у цій сфері у взаємодії зі спеціальними суб'єктами.

Важливим суб'єктом загальної компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя є органи місцевого самоврядування.

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції, визначеної законом, забезпечують: проведення державної політики у сфері охорони дитинства, розроблення і здійснення галузевих та регіональних програм поліпшення становища дітей, підтримки сімей з дітьми, вирішення інших питань у цій сфері; вирішення питань щодо забезпечення прав дітей, встановлення опіки і піклування, створення інших передбачених законодавством умов для виховання дітей, які внаслідок смерті батьків, позбавлення батьків батьківських прав, хвороби батьків чи з інших причин залишилися без батьківського піклування, а також для захисту особистих і майнових прав та інтересів дітей тощо [15; 16].

Отже ми бачимо, що вирішення загальних питань щодо адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя покладено на органи загальної компетенції.

До суб'єктів спеціальної компетенції належать ті, що виконують функції щодо охорони дитинства і захисту прав дітей, як основні. Завдання і повноваження цих суб'єктів безпосередньо пов'язані із адміністративно-правовим забезпеченням реалізації дитиною права на безпечні умови життя. До таких суб'єктів можна віднести переважно окремі інституції системи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Поряд з цим, окремим суб'єктом спеціальної компетенції був Уповноважений Президента України з прав дитини. Запровадивши посаду Уповноваженого Президента України з прав дитини, держава визнала, що забезпечення прав дитини, у тому числі на безпечні умови життя, є пріоритетом, потребує окремої уваги з боку держави. Поряд з цим, зараз ці функції виконує Уповноважений Верховної Ради України з прав людини [16].

Серед центральних органів виконавчої влади це – Міністерство соціальної політики України, Міністерство освіти та науки України, Національна соціальна сервісна служба України, а також їх територіальні підрозділи. Окреме місце у системі органів спеціальної компетенції займають органи і служби у справах дітей, спеціальні установи та заклади, які здійснюють їх соціальний захист і профілактику правопорушень, а саме: уповноважені підрозділи органів Національної поліції; приймальники-розподільники для дітей органів Національної поліції; школи соціальної реабілітації та професійні училища соціальної реабілітації органів освіти; центри медико-соціальної реабілітації дітей закладів охорони здоров'я; спеціальні виховні установи Державної кримінально-виконавчої служби України; притулки для дітей; центри соціально-психологічної реабілітації дітей; соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) [17].

До спеціальних суб'єктів можна віднести ювенальних прокурорів, які здійснюють безпосереднє виконання функцій прокуратури щодо захисту інтересів дітей та протидії насильству [18].

Що стосується органів опіки та піклування, то вони здійснюють контроль за додержанням батьками або особами, які їх замінюють, житлових та майнових прав дітей при відчуженні жилих приміщень та купівлі нового житла; виявляють дітей, що залишилися без піклування батьків, ведуть облік таких дітей і, виходячи з конкретних обставин втрати батьківського піклування; обирають форми їх пристрою, а також здійснюють подальший контроль за умовами їх проживання та захистом житлових та майнових прав [19, с. 106].

Пріоритетними напрямками діяльності вказаних суб'єктів щодо адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя є здійснення профілактичної діяльності, виявлення причин та умов які сприяють порушенню прав дитини на безпечні умови життя тощо. На нашу думку, в сучасних умовах об'єктами профілактики цих органів та служб мають бути не тільки діти, що залишилися без батьківського піклування, але й діти, які опинилися в умовах, які загрожують їх фізичному знищенню, зокрема мова йде про дітей, які опинилися на тимчасово окупованих територіях. Вказана діяльність потребує спрямування зусиль цих органів щодо вивезення дітей, недопущення їхнього перебування на територіях, де ведуться бойові дії, повернення їх на територію України.

Варто підтримати С. Ніколайчук, яка з цього приводу зазначає про необхідність забезпечення ведення достовірної статистики щодо всіх категорій дітей, а саме: дітей, які проживають у зонах збройних конфліктів, населених пунктів, розташованих у точках зіткнення, дітей-переселенців, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, поранених і загиблих [20, с. 104].

Саме спеціальні суб'єкти, у межах повноважень, мають виконувати функції у питаннях забезпечення прав дітей на безпечні умови життя. Важливим у цьому напрямку є вжиття заходів щодо створення санітарних та безпечних зон для дітей, які вивезені із тимчасово окупованих територій і потребують подальшого влаштування [21]. Такі санітарні та безпечні зони мають виконувати завдання щодо надання дітям медичної, психологічної допомоги для подальшого вирішення питання про їх влаштування. Особливо це стосується тих дітей, які залишилися без батьківського піклування, відносно яких було вчинено злочини. Крім того, під час перебування у цих санітарних і безпечних зонах, дитині має бути гарантовано право і надана допомога у питаннях возз'єднання із сім'єю, продовження здобуття освіти тощо. Сьогодні існують чисельні проблеми здійснення місцевими евакуацій-

ними комісіями заходів з евакуації дітей з тимчасово окупованих територій, територій, де ведуться бойові дії. Тому, такі санітарні та безпекові зони можуть слугувати містом, де дитина отримає всю необхідну допомогу після евакуації.

Вирішення складних питань щодо забезпечення права дитини на безпечні умови життя в умовах війни потребує створення ефективної системи взаємодії та координації діяльності спеціальних суб'єктів як між собою, так і з військовими адміністраціями, іншими суб'єктами, що здійснюють захист прав дітей.

Останню групу суб'єктів представляють допоміжні, тобто ті, діяльність яких за окремими напрямками стосується здійснення адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя.

До допоміжних суб'єктів можна віднести судові органи (ювенальна юстиція), діяльність яких пов'язана із захистом прав дитини. Сьогодні в нашій державі актуальним залишається питання широкого впровадження ювенальної юстиції.

Єдиного підходу щодо визначення ювенальної юстиції та її складових елементів наразі немає. Відповідно до одного із підходів, ювенальна юстиція розглядається як складна система, яка об'єднує: 1) особливе коло осіб (діти та молодь); 2) спеціальні заходи впливу на них, а також заходи кримінально-правового реагування; 3) особливі процедурні норми, що регламентують процес провадження у справах щодо неповнолітніх; 4) спеціалізовані ювенальні суди; 5) установи виконання покарань та примусових заходів; 6) державні установи; 7) громадські організації, які сприяють захисту прав дітей та молоді [20, с. 105; 22; 23; 24]. Сьогодні розвиток ювенальної юстиції є важливим напрямком на шляху удосконалення адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя.

Хоча вже певні кроки у цьому напрямку відбулися. Наприклад, надважливим елементом реалізації такої політики стало створення центрів захисту для дітей, які постраждали чи

стали свідками злочинів. Заклади працюють за моделлю Барнахус (Barnahus) [2].

В цілому, ведучи мову про ювенальну юстицію варто зазначити, що цей інститут є ефективним щодо забезпечення права дитини на безпечне життя, адже в цьому разі саме держава виконує функції опікуна дитини, яка опинилася у складних життєвих умовах і потребує безпечних умов існування. І тому саме на державу покладаються завдання не здійснення покарання дитини, а її ресоціалізація, проведення виховної роботи, поміщення у середовище, в якому така дитина буде відчувати себе захищеною.

Важливого значення у питаннях адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя відіграють інститути громадянського суспільства. Як зазначає І.І. Волкова, інститут громадянського суспільства відіграє вагомий роль у механізмі захисту прав дітей завдяки здійсненню роз'яснювальної роботи серед населення, наданню методичної, організаційної та матеріальної допомоги, здійсненню громадського контролю за дотриманням прав дітей, наданню експертиз законопроектів, взяттю участі в розробленні програм і концепцій, взаємодії з державними органами у сфері захисту прав дітей тощо [19, с. 116]. Окремо можна виділити міжнародні організації.

Активна участь інститутів громадянського суспільства та міжнародних організацій щодо забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя сприяє повноті здійсненню прав та потреб дітей на безпечні умови життя, підвищенню якості прийняттю органами публічної влади управлінських рішень, сприяє налагодженню співробітництва між органами державної влади та місцевого самоврядування і громадськістю у сфері адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя.

Сьогодні інститути громадянського суспільства відіграють велику роль у здійсненні соціальної підтримки дітей, які опинилися без батьківського піклування під час війни, або в

інших складних життєвих ситуаціях. Велику допомогу у цьому надають міжнародні та волонтерські організації. Також, інститути громадянського суспільства проводять значну профілактичну та роз'яснювальну роботу у сфері захисту прав дітей, впливають на діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування у питаннях поліпшення законодавства у сфері захисту прав дітей та в цілому сприяють удосконаленню діяльності відповідних інституцій у цій сфері.

Можна підкреслити, що саме інститути громадянського суспільства, міжнародні організації здебільшого консолідує зусилля, які спрямовані на здійснення впливу на діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, що виконують функції із забезпечення прав дитини на безпечні умови життя.

Висновки. Отже, можна стверджувати, що зараз в нашій державі створена і функціонує система органів, що здійснюють адміністративно-правове забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя. Поряд з цим, значна кількість суб'єктів, які здійснюють адміністративно-правове забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя обумовлює потреби у налагодженій взаємодії і координації діяльності, ефективного розподілу повноважень і сфер відповідальності. Потреби адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя потребують єдності реалізації цими органами державної політики щодо прав дитини на безпечні умови життя. В науковій літературі неодноразово вказується на встановлення відповідальності уповноважених суб'єктів, що займаються охороною дитинства та захистом прав дітей. Крім того, організаційно-структурна побудова суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя потребує удосконалення у напрямку систематизації законодавства, що регулює діяльність цих суб'єктів та чіткого розподілу повноважень між відповідними суб'єктами.

Список використаних джерел:

1. Війна і сирітство: скільки дітей в Україні залишилися без батьків та як змінився рівень їхнього усиновлення. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/civilne-pravo/viyna-i-siritstvo-skilki-ditey-v-ukrayini-zalishilisy-bez-batkiv-ta-yak-zminivsyu-riven-yihnogo-usinovlennya>
2. Права дитини = найвища цінність: основні цифри та факти про роботу Офісу Генпрокурора у сфері захисту прав і свобод дітей. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/prava-ditini-naivishha-cinnist-osnovni-cifri-ta-fakti-pro-robotu-ofisu-genprokurora-u-sferi-zaxistu-prav-i-svobod-ditei>
3. Волошина І. В. Конституційно-правовий статус дитини в Україні : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Київ, 2016. 20 с.
4. Гришук А. М. Адміністративно-правова охорона сім'ї, дітей та молоді : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Запоріжжя, 2011. 20 с.
5. Коломоєць Н.В. Адміністративно-правовий захист прав дитини в Україні : монографія. Харків : Панов, 2019. 352 с.
6. Кожура Л. О. Адміністративно-правовий захист бездомних осіб і безпритульних дітей : автореф. дис. ... на здобуття наук.ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». К., 2013. 18 с.
7. Костіна Е. В. Адміністративно-правовий захист прав дитини : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Е. В. Костіна. Запоріжжя, 2014. 18 с.
8. Навроцький О. О. Права дитини як об'єкт адміністративно-правових відносин. Справедливість у юриспруденції: теорія та практика: збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 23 лютого 2017 року. Тези наукових доповідей. К.: Видавничий дім «АртЕк», 2017. С. 49–51.
9. Закриницька В. О. Адміністративно-правові засади управління у сфері соціального захисту сім'ї, дітей та молоді : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Х., 2014. 20 с.
10. Пшенична А. В. Адміністративно-правове забезпечення прав дітей в умовах проведення антитерористичної операції в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Київ, 2016. 21 с.
11. Опацький Р. М. Нормативно-правова основа захисту дитини від насильства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 4. С. 92–99.
12. Тарасенко В. С. Правове забезпечення соціального захисту дітей–інвалідів в Україні : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення». Одеса, 2005. 18 с.
13. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
14. Про охорону дитинства. Закон України від 26.01.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
15. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
16. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97- ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
17. Про органи і служби у справах дітей та соціальні установи для дітей. Закон України від 24.01.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text>
18. Про особливості виконання функцій прокуратури з питань захисту інтересів дітей та протидії насильству: наказ Офісу Генерального прокурора від 04.11.2020 р. № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0509905-20#Text>.
19. Волкова І.І. Адміністративно-правовий механізм захисту прав дітей. Дис. ... канд. юрид. наук, 12.00.07., Запоріжжя, 2021, с. 186.
20. Ніколайчук С. Захист прав дітей в умовах воєнного стану: проблеми теорії і практики. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4. С. 94–105.
21. Наливайко І. О. Гендерна парадигма: вітчизняна практика та міжнародний досвід. *Нове українське право*. 2022. Т. 2. С. 80–85.
22. Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/23/contents>
23. Наливайко Л.Р. Інформаційна безпека та інформаційна політика в Україні: конституційно-правовий аспект. *Вісник Запорізького державного університету*. 2003. № 1. С. 60–65.

24. Leheza Y., Nalyvaiko L., Sachko O., Shcherbyna V., Chepik-Trehubenko O. Principles of law: Methodological approaches to understanding in the context of modern globalization transformations. *Ius Humani. Law Journal*. 2022. 11(2). P. 55–79.

References:

1. Vinya i syrit-stvo: skil'ky ditey v Ukraini zalyshylysia bez bat'kiv ta yak zminyvsya riven' yikhnoho usynovlennya (War and orphanhood: how many children in Ukraine are left without parents and how their adoption rate has changed). URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/civilne-pravo/vinya-i-siritstvo-skilki-ditey-v-ukrayini-zalishilisia-bez-batkiv-ta-yak-zminivysya-riven-yihnogo-usi.html>
2. Prava dytyny = nayvyshcha tsinnist': osnovni tsyfry ta fakty pro robotu Ofisu Henprokurora u sferi zakhystu prav i svobod ditey (Children's rights = the highest value: basic figures and facts about the work of the Prosecutor General's Office in the field of protection of children's rights and freedoms). URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/prava-ditini-naivishha-cinnist-osnovni-cifri-ta-fakti-pro-robotu-ofisu-genprokurora-u-sferi-zaxistu-prav-i-svobod-ditei>
3. Voloshyna, I. V. (2016) Konstytutsiyno-pravovyy status dytyny v Ukraini (Constitutional and legal status of the child in Ukraine): avtoref. dys. kand. yuryd. nauk. Kyiv, 20 s.
4. Hryshchuk, A. M. (2011) Administratyvno-pravova okhorona sim'yi, ditey ta molodi (Administrative and legal protection of the family, children and youth): avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Zaporizhzhya, 20 s.
5. Kolomoyets', N.V. (2019) Administratyvno-pravovyy zakhyst prav dytyny v Ukraini (Administrative and legal protection of children's rights in Ukraine): monohrafiya. Kharkiv, 352 s.
6. Kozhura, L. O. (2013) Administratyvno-pravovyy zakhyst bezdomnykh osib i bezprytul'nykh ditey (Administrative and legal protection of homeless persons and homeless children): avtoref. dys. ... na zdobuttya nauk.stup. kand. yuryd. Nauk. K., 18 s.
7. Kostina, E. V. (2014) Administratyvno-pravovyy zakhyst prav dytyny (Administrative-legal protection of children's rights): avtoref. dys. ... kand. yuryd. Nauk. Zaporizhzhya, 18 s.
8. Navrots'kyi, O. O. (2017) Prava dytyny yak ob'yeht administratyvno-pravovykh vidnosyn (Child rights as an object of administrative-legal relations). Spravedlyvist' u yurysprudentsiyi: teoriya ta praktyka: zbirnyk materialiv Mizhnarodnoyi yurydychnoyi naukovy-praktychnoyi konferentsiyi «Aktual'na yurysprudentsiya», m. Kyiv, 23 lyutoho 2017 roku. Tezy naukovykh dopovidey. K., S. 49–51.
9. Zakrynyts'ka, V. O. (2014) Administratyvno-pravovi zasady upravlinnya u sferi sotsial'noho zakhystu sim'yi, ditey ta molodi (Administrative and legal principles of management in the sphere of social protection of the family, children and youth): avtoref. dys. ... kand. yuryd. Nauk. Kh., 20 s.
10. Pshenychna, A. V. (2016) Administratyvno-pravove zabezpechennya prav ditey v umovakh provedennya antyterrorystychnoyi operatsiyi v Ukraini (Administrative and legal protection of children's rights in the context of an anti-terrorist operation in Ukraine): avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv, 21 s.
11. Opats'kyi, R. M. (2014) Normatyvno-pravova osnova zakhystu dytyny vid nasy'l'stva (Normative-legal basis of child protection against violence). *Naukovyy visnyk Dnipropetrovs'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 4. S. 92–99.
12. Tarasenko, V. S. (2005) Pravove zabezpechennya sotsial'noho zakhystu ditey–invalidiv v Ukraini (Legal provision of social protection of children with disabilities in Ukraine): avtoref. dys. kand. yuryd. nauk. Odesa, 18 s.
13. Pro Kabinet Ministriv Ukrainy (About the Cabinet of Ministers of Ukraine): Zakon Ukrainy vid 27.02.2014 p. № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
14. Pro okhoronu dytynstva (On the protection of childhood). Zakon Ukrainy vid 26.01.2001 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
15. Pro mistseve samovryaduvannya v Ukraini (On local self-government in Ukraine): Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 № 280/97-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
16. Pro Upovnovazhenoho Verkhovnoyi Rady Ukrainy z prav lyudyny (About the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for human rights): Zakon Ukrainy vid 23.12.1997 r. № 776/97-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>
17. Pro orhany i sluzhby u spravakh ditey ta sotsial'ni ustanovy dlya ditey (About bodies and services for children and social institutions for children). Zakon Ukrainy vid 24.01.1995 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text>
18. Pro osoblyvosti vykonannya funktsiy prokuratury z pytan' zakhystu interesiv ditey ta protydiy nasy'l'stvu (On the peculiarities of the performance of the functions of the prosecutor's office in matters of protecting the

interests of children and combating violence): nakaz Ofisu Heneral'noho prokurora vid 04.11.2020 r. № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0509905-20#Text>.

19. Volkova, I. I. (2021) Administratyvno-pravovyy mekhanizm zakhystu prav ditey (Administrative and legal mechanism for the protection of children's rights). Dys. ... kand. yuryd. nauk. Zaporizhzhya, s. 186.

20. Nikolaychuk, S. (2022) Zakhyst prav ditey v umovakh voyennoho stanu: problemy teorii i praktyky (Protection of children's rights under martial law: problems of theory and practice). *Naukovyy visnyk Dnipropetrovs'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 4. S. 94–105.

21. Nalyvaiko, I. O. (2022) Henderna paradyhma: vitchyzniana praktyka ta mizhnarodnyi dosvid (Gender paradigm: domestic practice and international experience). *Nove ukrainske pravo*, T. 2. S. 80–85.

22. Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/23/contents>

23. Nalyvaiko, L. R. (2003) Informatsiina bezpeka ta informatsiina polityka v Ukraini: konstytutsiino-pravovyi aspekt (Information security and information policy in Ukraine: constitutional and legal aspect). *Visnyk Zaporizkoho derzhavnoho universytetu*, № 1. S. 60–65.

24. Leheza, Y., Nalyvaiko, L., Sachko, O., Shcherbyna, V., Chepik-Trehubenko, O. (2022) Principles of law: Methodological approaches to understanding in the context of modern globalization transformations. *Ius Humani. Law Journal*, 11(2). P. 55–79.